

ЕПІГРАФІЧНІ ПАМ'ЯТКИ ЯК НАЙДАВНІШІ ПИСЕМНІ ДЖЕРЕЛА

У статті висвітлено питання ролі епіграфічних пам'яток як найдавніших писемних джерел вивчення різних галузей духовної культури народу, зокрема історії східних слов'ян.

Ключові слова: напис, письмо, графіті, епіграфічні пам'ятки, палеографічні пам'ятки.

Писемні пам'ятки є не лише основою дослідження історії мови, вони важливі джерела вивчення історії, етнографії, літератури та інших галузей духовної культури народу, оскільки є, як правило, сучасниками відображених в них подій.

Одними з найдавніших писемних джерел є епіграфічні пам'ятки. Їхня назва походить від давньогрецького слова *ἐπιγράφω*, спільнокореневого з дієсловом *γράφω*, яке в архаїчну епоху, у Гомера, вживалося зі значенням „дряпати, розсікати”. Писемність на території давньої Греції існувала переважно на твердому матеріалі і була різаною, тобто нашкрябаною або висіченою різцем, тому дієслово *дряпати* отримало значення „писати”.

Найдавніші пам'ятки античної писемності саме „надряпані” на глиняних табличках у 2 тисячолітті до н. е. (лінійне письмо Криту та материкової Греції). Отже, *ἐπιγράφω* – це те, що надряпано, накреслено, написано на чомусь твердому, це напис на камені, дереві, металі, кістці, кераміці, глині, різноманітних гірських породах, матеріалах, які набули широкого використання і якнайкраще збереглися до сьогодні.

На відміну від рукописів, палеографічних пам'яток, написаних на м'яких матеріалах – папірусі, пергаменті, які дійшли до нас у дуже обмеженій кількості, написи на твердому матеріалі дожили до нашого часу. В давнину письмо створювалося вперше, було відображенням самого життя в усій його складності й неподільності. Є цілі епохи цивілізації, які не знали іншого письма, крім монументального, або не зберегли пам'яток іншого письма.

Найдавніші ієрогліфічні написи Єгипту лінгвісти відносять до періоду 4–3-го тисячоліття до н. е. Це тексти на стінах пірамід та інших культових споруд, різноманітних стелах. Клинописні тексти Месопотамії, Сирії та Малої Азії датуються кінцем 4-го тисячоліття до н. е. До 6–4 ст. до н. е. відносяться давньоіранські клинописні написи на скелях та стінах палаців.

Давньогрецькі написи 11 ст. до н. е., написані складовим письмом, походять переважно з Кіпру, пізніші (з 7 ст. до н. е.) – з материкової Греції, Південної Італії та островів Середземного моря. Вони численні та різноманітні за своїм змістом: зводи законів, декрети, міжнародні договори, списки посадових осіб, різноманітні тексти історичного змісту.

